

VERGROTEN EN DELEN VAN KENNIS EN EXPERTISE

Joyce Gerritsen werkt bij de Day a Week School in Amsterdam. Dit is een deeltijd onderwijsvoorziening voor cognitief getalenteerde kinderen vanaf groep 5. Waarom is het belangrijk dat (hoog)begaafde leerlingen tijdig worden gesignaleerd? En wat gebeurt er als dit niet lukt? Welke stap kun je eigenlijk zetten als je vermoedt dat een leerling (hoog)begaafd is? En welke tips heeft zij op dit gebied?

Door Danielle Drenthen

‘Het is belangrijk dat je zelf ook blijft leren en experimenteren’

DIT IS DE **DAY A WEEK SCHOOL**

‘Day a Week School (DWS) is een deeltijd onderwijsvoorziening voor cognitief talentvolle leerlingen vanaf groep 5. Dit zijn kinderen met een sterk creatief en analytisch denkvermogen voor wie het reguliere onderwijsaanbod op hun eigen school niet voldoende toereikend is. Wij bieden hen één dag per week een vorm van passend onderwijs, waarbij zij worden uitgedaagd op het sociaal, emotioneel en cognitieve domein. Onze hoofddoelstellingen zijn: leren leren, leren denken, vergroten van zelfinzicht en samen leren/werken.’

Waarom is het belangrijk, dat (hoog) begaafde leerlingen tijdig worden gesignaleerd?

'Als (hoog)begaafde kinderen tijdig worden gesignaleerd, vergroot dat de kans dat zij ook tijdig een passend onderwijsaanbod krijgen. Zij worden 'gezien' voor wie zij zijn en zullen op hun eigen niveau worden aangesproken en uitgedaagd. Net als alle leerlingen hebben zij ook 'recht op ononderbroken ontwikkeling' (art. 8 wet op po.). Net als bij sport is het ook hierbij zaak om 'blessureleed' te voorkomen. Er moet niet alleen aandacht zijn voor een curatieve aanpak, maar juist ook voor de preventieve aanpak! Tijdig signaleren kan veel (blessure) leed voorkomen.'

Wat gebeurt er als ze niet tijdig worden gesignaleerd?

'Als dit niet het geval is, vergroot dat het risico op onderpresteren en eventueel zelfs schooluitval. Onderpresteren gaat samen met een lager welbevinden en een lagere zelfwaardering, oftewel: ongelukkige kinderen. Dit kan zich uiten in een perfectionistische, teruggetrokken of gelaten houding, maar ook in opstandig of tegendraads gedrag. Tessa Kieboom zegt: "Gevolg kan zijn dat veel van die eigenschappen verschrompelen. In feite worden deze kinderen hierdoor in hun gezonde ontwikkeling tegengehouden. Hoe sneller het gesignaleerd wordt, hoe eerder de juiste begeleiding gegeven kan worden.'"

Hoe gaan jullie binnen DWS om met signalering/ identificatie van (hoog) begaafde leerlingen?

'Wij vinden het erg belangrijk dat alle kinderen de kans krijgen om te laten zien wat zij op cognitief gebied in huis hebben. Daarom bieden wij ieder jaar aan alle kinderen uit groep 5 van de deelnemende scholen onze Hersenkrakers aan. Wij vinden het daarbij belangrijk dat de scholen goed observeren hoé de kinderen hiermee omgaan. De antwoorden die de kinderen geven zijn minder van belang dan de strategieën die ze gebruiken en de motivatie die zij laten zien voor dit type (uitdagende) activiteiten. Factoren die we gebruiken bij de afweging of deelname aan DWS gewenst is zijn:

ENKELE FACTOREN VOOR IDENTIFICATIE

- De mate waarin het kind behoefte lijkt te hebben aan uitdagend werk
- De mate waarin het kind grote denkstappen kan maken
- De mate van creatief denken dat het kind laat zien
- De scores op methodegebonden en niet-methodegebonden toetsen
- Mogelijke leerdoelen die te behalen zijn binnen het DWS onderwijs
- De mate waarin het kind op sociaal of op emotioneel behoefte lijkt te hebben aan deelname.

Joyce Gerritsen
Day a Week School

Met input van DWS collega's:

Jaap Verouden

Marleen van Beek

Naast deze observaties kijken we in zeer brede zin naar de kinderen. De ib'er of begaafdheidscoördinator én de huidige leerkracht brengen de bovenstaande informatie in kaart en dragen het aan DWS voor. Uiteindelijk maken we gezamenlijk een inschatting van de onderwijsbehoeften van de kinderen. Met elkaar bepalen we welke leerlingen het DWS-onderwijs op dat moment het meest nodig hebben. Hen selecteren we voor deelname. De Identificatieprocedure is dus een combinatie van signalering van cognitief talent en het vaststellen van de onderwijsbehoeften: 'Wat heeft deze leerling in deze school de komende periode nodig om tot actief leren en leerplezier te komen?'

KENMERKEN VAN HOOGBEGAAFDE KINDEREN

- Is snel van begrip
- Kan grote denk- en leerstappen maken
- Beschikt over een groot probleemoplossend vermogen
- Beschikt over een groot analyserend vermogen
- Toont een brede algemene kennis
- Is een doorvrager en een scherp waarnemer
- Is verbaal vaardiger dan veel leeftijdgenoten
- Valt op door een gevoel voor humor
- Toont creatief denkvermogen
- Denkt buiten de reguliere kaders
- Zoekt uitdagingen
- Zoekt de vraag achter de vraag
- Heeft een sterk rechtvaardigheidsgevoel

TIP: 'Ik raad vooral ook het gebruik van een screeningsinstrument aan. Kijk bijvoorbeeld eens op deze website voor een gratis variant: <http://www.hoogbegaafdheid-in-zicht.nl/index.php/screening>.'

'Wanneer een leerling meerdere kenmerken in sterke mate laat zien, is dat een mogelijke indicatie voor (hoog)begaafdheid. Het is natuurlijk wel afhankelijk van de omstandigheden waarin deze eigenschap waarneembaar is; de context moet wel uitdagen tot nieuwsgierigheid.'

Als je het vermoeden hebt dat een leerling (hoog)begaafd is, welke stappen kun je dan verder nemen?

'In zo'n geval is het in ieder geval belangrijk om met de ouders én het kind zelf in gesprek te gaan om te bepalen waar hij/zij behoefte aan heeft. Een psychologisch onderzoek om een IQ te bepalen hoeft niet altijd nodig te zijn.

Als duidelijk is dat een leerling kenmerken van (hoog)begaafdheid bezit, is het van belang dit te erkennen en goed te weten welke consequenties dat heeft voor diens (onderwijs)behoefte. Kijk bijvoorbeeld naar de mogelijkheid voor deze leerling om met regelmaat te kunnen samenwerken/-spelen met ontwikkelingsgelijken (peers), oftewel andere kinderen die op eenzelfde niveau functioneren. Zij kunnen eventueel uit een andere (hogere) groep komen.

Zorg er daarnaast voor dat je zoveel mogelijk herhaling voor de leerling vermijdt, om ervoor te zorgen dat hij/zij gemotiveerd blijft om te leren. Herhaling kun je vermijden door de niet-essentiële lesstof te schrappen of compacten. Hierdoor komt er tijd vrij. Deze tijd kun je het beste invullen door de leerling zinvol verrijkingsmateriaal aan te bieden.

Let er daarbij wel op dat het minimaal nét zo belangrijk is hoé je dit aanbiedt en welke feedback je de leerling geeft op het gemaakte werk. Juist als de lesstof meer uitdagend is heeft ook de (hoog)begaafde leerling behoefte aan begeleiding en coaching.'

Wat vind jij het mooiste onderdeel aan jouw werk op de Day a Week School?

'Ik ben het meest trots op mijn fantastische team van DWS-leerkrachten! Zij hebben zo ontzettend veel kennis en ervaring en weten de meest prachtige lessen te ontwerpen. Maar bovenal weten ze kinderen een

boost in hun zelfvertrouwen, motivatie en leerplezier (terug) te geven. En dat ondanks (of juist dankzij) dat ze kinderen de 'leerkuil' laten ervaren en 'wringmomenten' aanbieden. Kinderen leren dat écht leren vaak niet vanzelf gaat en dat ook zij daar moeite voor moeten doen. Als ze dat eenmaal beseffen en ervaren, kunnen ze zich daar ook veel bewuster voor inzetten.'

Welke tips kun je meegeven aan andere scholen als het gaat om signalering en begeleiding van (hoog)begaafde leerlingen?

'Voor het signaleren van (hoog)begaafde kinderen is het van belang dat iedere medewerker op school goed is opgeleid in het herkennen van de kenmerken. Vooral onderpresterende kinderen zijn niet gemakkelijk zichtbaar, maar hebben juist begeleiding nodig. In de begeleiding van deze kinderen is het belangrijk dat je zelf ook blijft leren en experimenteren. Probeer eens iets uit, kijk goed of het wel of niet werkt en

pas daarop je volgende acties aan. Het hoeft niet in één keer goed te gaan.

Als je het gevoel hebt dat je geen tijd hebt om de (hoog)begaafde kinderen begeleiding te bieden, besef dan dat ook deze leerlingen dit nodig hebben om tot leren te komen. Pas zo mogelijk je schema aan en kijk waar er tóch nog mogelijkheden zijn om je aandacht aan hen te schenken. Soms mag dit best ten koste gaan van iets anders, omdat lesgeven altijd een kwestie blijft van keuzes maken.

Naast dat deze werkwijze op leerlingniveau noodzakelijk is, is daarnaast van belang dat visie en beleid op schoolniveau op orde zijn. Weet welke leerkracht wat zij wanneer kan doen? Zijn de afspraken helder? Een up-to-date kwaliteitskader en genoeg scholing zijn voorwaarden dat het proces op leerlingniveau soepel verloopt.' ■

'Probeer eens iets uit, kijk goed of het wel of niet werkt en pas daarop je volgende acties aan.'

Het hoeft niet in een keer goed te gaan'

